

Sophia

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ ในคริสตศิลป์

(Signs and Symbols in Christian Art)

จอร์จ เฟอร์กูสัน

เขียน

กุลวดี มกรภิรมย์

แปล อธิบาย และวิจัยภาพประกอบเพิ่มเติม

การอ่าน คือรากฐานที่สำคัญ

การดูภาพโดยทั่วไปอาจใช้เพียงจินตนาการในการตีความ แต่การดูภาพประเภท
คริสตศิลป์จินตนาการเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่อง
เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ศิลปินใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิดด้วย
ดังเห็นได้จากภาพปกหนังสือ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสตศิลป์ ฉบับพิมพ์ครั้งนี้

ภาพ “นักบุญโจเซฟกับพระเยซูในวัยเด็ก” (St. Joseph and Christ Child) ปลาย
คริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยศิลปินในสกุลศิลปะกูซโก (Cuzco School) ประเทศเปรู ในภาพ
นักบุญโจเซฟกำลังอุ้มพระเยซูอย่างนุ่มนวลเข้ามาในโลกอย่างระแวดระวัง ในฐานะที่ท่านได้
รับเลือกให้เป็นบิดาของพระองค์ในโลกมนุษย์ ศิลปินได้เลือกใช้นานาชนิดไว้ในภาพเพื่อ
สื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ที่โดดเด่นที่สุดคือดอกกลีบลิลีในมือนักบุญโจเซฟ ซึ่งใช้เป็น
สัญลักษณ์แห่งพรหมจรรย์ของท่าน นอกจากนี้รอบศีรษะนักบุญโจเซฟและพระเยซูยังมีแสง
เรืองรอง ซึ่งประกอบด้วยรัศมีและรังสีกระจายอยู่โดยรอบ เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงภาวะ
แห่งความเป็นเทพสวรรค์ ขณะเดียวกันยังมีการสอดแทรกกลิ่นอายของชนพื้นเมืองอินคา
ผ่านดอกไม้พื้นถิ่น นกเมืองร้อน รองเท้าแตะของชนชั้นสูงชาวอินคาที่พระเยซูทรงสวม
รวมทั้งเสื้อคลุมสำหรับชนชั้นสูงชาวอินคาที่ปักตกแต่งด้วยดินทองอย่างวิจิตรงดงาม

ปัจจุบันภาพนี้อยู่ที่พิพิธภัณฑ์บรูกลิน นครนิวยอร์ก

หนังสือคุณภาพ
โดยอมรินทร์กรุ๊ป

คำนิยาม

เป็นที่ประจักษ์แก่ใจของมนุษย์ทุกคนว่า เราทั้งหลายที่ถือกำเนิดและดำรงชีวิตอยู่ได้นั้น ต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายไป และส่วนที่ยังพร่องอยู่ให้เต็มสมบูรณ์ เพื่อดับความหิวความกระหายให้กลายเป็นความอิ่มเอม นำมาซึ่งความยินดี ความพอใจ ความสุขใจ และความผูกพันที่ย้ำให้เราเชื่อมั่นว่า ชีวิตมิได้หมายความว่าถึงใครคนใดคนหนึ่ง แต่หมายถึงความสัมพันธ์ที่เราต่างเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน

ในสายใยของความเชื่อมโยงของชีวิตที่ดำเนินไป ย่อมต้องอาศัยสื่อภาษาเป็นเครื่องถ่ายทอด ร้อยรัด และเหนี่ยวรั้ง ความปรารถนาและความต้องการที่เรียกร้องอยู่ภายในของแต่ละคนย่อมไม่สัมฤทธิ์ผลหากมันถูกเก็บงำซ่อนเร้นไว้ แต่เมื่อใดที่มันถูกเปิดเผยออกมา ความปรารถนาภายในใจที่ได้ถูกแสดงออกมาก็ให้ประจักษ์ด้วยสื่อภาษา ความปรารถนานั้นย่อมได้รับการรับรู้ ได้รับการตอบสนองตามเหตุและปัจจัย สื่อภาษาจึงเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงสายใยแห่งรูปร่างของชีวิต ภาพเขียนบนผนังถ้ำของมนุษย์ยุคหิน จิตรกรรมบนเพดานของโบสถ์น้อยซิสทีนในกรุงวาติกัน หรือวิหารพระศรีศากยมุนีในวัดสุทัศนเทพวราราม ล้วนเป็นสื่อภาษาที่มนุษย์ได้ทั้งร้องร่ายแห่งความปรารถนาไว้ในบาทวิถีแห่งชีวิต

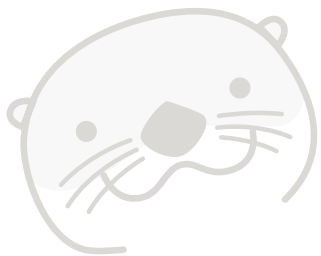
สื่อภาษาประกอบด้วยผู้สื่อและผู้รับสื่อ โดยมีภาษาเป็นเครื่องโยงใยองค์ประกอบสามประสานนี้ย่อมต้องอาศัยดุลยภาพซึ่งกันและกันจึงจะประสบสัมฤทธิ์ผลสูงสุด หากส่วนใดส่วนหนึ่งบกพร่อง ก็จะทำให้เกิดความเบี่ยงเบน ความสับสน และไม่สามารถสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจต่อความเหลื่อมล้ำ ความแตกต่าง และความหลากหลายของเนื้อหาที่จะถ่ายทอดของบุคคล ของสถานที่ และของช่วงเวลา จึงเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาเรียนรู้ถึงข้อตกลงร่วมกัน เพื่อความเข้าใจร่วมกันในวิถีทางเดียวกัน

หนังสือ *เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสต์ศิลป์* ซึ่งแต่งโดยจอร์จ เพอร์กูสัน แพลและเรียบเรียงโดยรองศาสตราจารย์กุลวดี มกราภิรมย์ เป็นหนังสือที่ต้องการอธิบายถึงเครื่องหมาย สัญลักษณ์ และเรื่องราวในคริสต์ศาสนาที่ประกอบไปด้วยตำนาน ศาสนพิธี และเทศกาลสำคัญ นับเป็นคู่มือการทางด้านวิชาการต่อการศึกษาโดยทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ นอกจากจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกันในการสื่อความหมายของคริสต์ศิลป์ ด้วยการใช้สื่อทางศิลปกรรมเป็นวิธีการในการแสดงออกแล้ว เรายังสามารถเรียนรู้ถึงวิธีการนำเสนอรูปแบบทางด้านศิลปะ สามารถนำมาเทียบเคียงกับแนวความคิดและรูปแบบอื่นๆ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ของความเข้าใจในเนื้อหาสาระของสภาวะธรรมมากยิ่งขึ้น เพราะการกำหนดรูปแบบของเครื่องหมายและรูปสัญลักษณ์นั้น ย่อมต้องกำหนดจากรากฐานของความเป็นสากลที่เป็นฐานรากของความรู้สึกร่วมกันคิดและจิตใจที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน

หากทำความเข้าใจกับคำว่า *เครื่องหมายและสัญลักษณ์* ให้ถ่องแท้ จะพบว่า คำว่า *เครื่องหมาย* นั้น เมื่อปรากฏเป็นรูปแบบ การสัมผัสด้วยความคิดและความทรงจำก็สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน เช่นเครื่องหมายผิดที่เป็นรูปกากบาท เรารู้ได้ทันทีด้วยความจำว่าเป็นเครื่องหมายผิด มั่นสิ้นสุดที่นี้ และไม่มีมีความหมายอื่นนอกเหนือไปจากนั้น แต่รูปแบบที่เป็นสัญลักษณ์ นอกจากจะสัมผัสด้วยความคิดและความทรงจำจากรูปลักษณะภายนอกแล้ว ยังต้องอาศัยการสัมผัสด้วยความรู้สึกทางใจและจินตนาการอันกว้างไกล เช่นตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวว่า สุนัขเป็นสัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์และความมีคุณธรรม รูปลักษณะที่ปรากฏภายนอกเป็นรูปสุนัข แต่การสื่อความหมายมิได้จบลงที่รูปร่างของสุนัข แต่ได้ก้าวล่วงเข้าไปถึงอุปนิสัย วิถีชีวิต และจิตใจของ

สุนัขที่มีความโดดเด่นด้วยคุณลักษณะสองประการคือ ความซื่อสัตย์และความมีคุณธรรม ดังนั้นในการสื่อความหมายที่ต้องการแสดงถึงคุณค่าทางใจ ศิลปินจึงมักแสดงด้วยรูปแบบในลักษณะของสัญลักษณ์

หนังสือเล่มนี้ถึงแม้จะกล่าวถึงเครื่องหมายและสัญลักษณ์เฉพาะในคริสตศิลป์ แต่เนื้อหาโดยรวมได้แสดงให้เห็นถึงสภาวะธรรมที่ปรากฏและเป็นไปตามสามัญลักษณะโดยทั่วไป จึงเป็นหนังสือที่นำศึกษาสำหรับศิลปินผู้สร้างสรรค์ศิลปะ ตลอดจนผู้ที่ปรารถนาในการเฝ้าหาและพัฒนาความรอบรู้และโลกทัศน์ของตนให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

นันทิวรรณ จันทนะพะลิน

(นันทิวรรณ จันทนะพะลิน)

มีนาคม 2542

คำนำสำนักพิมพ์

ตำนานปรัมปราศาสนาใดก็ตาม ไม่ว่าจะฟังดูอัศจรรย์พิ้นลึกหรือพิเรนทร์พิลันเพียงใด ล้วนสะท้อนให้เห็นความคิดจิตใจผู้สร้างสรรค์มันขึ้น ถูกหล่อหลอมด้วยอิทธิพลจากอารยธรรม ความเชื่อ ศรัทธา ความหวัง หรืออาจเป็นความเคียดแค้นชิงชัง ซึ่งทั้งหมดนั้นล้วนเป็น “ความจริง” ในประวัติศาสตร์เช่นกัน กล่าวคือ ทุกตำนานที่อาจเหนือจริงล้วนสะท้อนเรื่องจริงในมิติของมันเอง

และแน่นอนว่าบางเรื่องราวก็มีความจริงแท้ๆ ในประวัติศาสตร์ซึ่มแทรกอยู่在那นั่น เหตุที่เรารู้แน่เช่นนั้น ก็เพราะในตำนานทางศาสนาสำคัญต่าง ๆ ส่งมอบหลักฐานความจริงที่ชัดเจนจับต้องได้มาถึงผู้คนทุกรุ่นจนถึงรุ่นปัจจุบัน นั่นก็คือตัวศาสนาเอง โดยเฉพาะคริสต์ศาสนา ซึ่งทรงอิทธิพลมาแต่โบราณและยังคงเกาะกุมศรัทธาผู้คนในปัจจุบันในสัดส่วนมากถึงกว่า 31 เปอร์เซ็นต์หรือราว 2.3 พันล้านคน นับเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลก แน่นอนว่าเรื่องราวใดในตำนานคริสต์ศาสนาจึงแผ่อิทธิพลกว้างขวางไปสู่งานสร้างสรรค์และอารยธรรมที่แพร่หลายและหยั่งรากซึ่มลึกทั่วโลก

เครื่องหมายและสัญลักษณ์เป็นองค์ประกอบที่แผ่ดูไม่ใหญ่โตในอดีตอันรุ่มรวยแห่งคริสต์ศาสนา แต่แทบจะเรียกได้ว่าเป็น “หัวใจ” เลย์ที่เดียวสำหรับการสื่อความหมายในคริสต์ศาสนา หนังสือเล่มนี้จึงเป็นดั่งคัมภีร์ที่จะทำให้คุณสามารถถอดรหัสตำนานและงานศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนา และได้มีมุมมองความเข้าใจลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับคติความเชื่อโบราณ ซึ่งจะมอบแนวคิดสดใหม่ให้กับเรื่องราวมากมายที่คุณรับรู้ในยุคปัจจุบัน

Sophia

คำนำผู้แปล

โดยปกติเมื่อมีการพิมพ์หนังสือเรื่อง *เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสตศิลป์* ครั้งใหม่ ผู้แปลมักถือโอกาสปรับปรุงแก้ไขคำหรือตัวสะกดที่ยังคลาดเคลื่อน รวมทั้งเปลี่ยนหรือเพิ่มภาพประกอบ ทั้งภาพเขียนและภาพวาดเส้น เพื่อให้หนังสือมีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้แปลมิได้เขียนคำนำชี้แจงไว้ทุกครั้ง เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนหน้ากระดาษโดยไม่จำเป็น

สำหรับครั้งนี้ผู้แปลขอแก้ไขข้อความบางแห่งให้เข้าใจง่ายขึ้น คำที่ยังถ้ายเสียงผิด รวมทั้งคำที่สะกดผิด โดยในที่นี้ขอกล่าวถึงเฉพาะคำว่า “chapel” ซึ่งในการพิมพ์ครั้งก่อนๆ ใช้ว่า “วัดน้อย” แต่นับตั้งแต่ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 10 ขอเปลี่ยนเป็น “โบสถ์น้อย” แม้ว่าในภาษาไทยจะใช้ได้ทั้งสองคำ เนื่องจาก

โบสถ์น้อยตอร์นาบูนี (Capella Tornabuoni; Tornabuoni Chapel)

ภายในโบสถ์ซานตามาเรียโนเวลลา (Santa Maria Novella)

ฟลอเรนซ์

เห็นว่า “โบสถ์น้อย” เป็นคำที่นิยมใช้กันมากกว่า ทั้งนี้ผู้แปลขออธิบายเพิ่มเติมว่า โบสถ์น้อยอาจมีลักษณะเป็นสิ่งก่อสร้างขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นเป็นเอกเทศ หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของโบสถ์หรืออาสนวิหาร เช่น โบสถ์น้อยของราชสกุลหรือตระกูลใหญ่ๆ ในยุโรป ที่ทำไว้ในโบสถ์หรืออาสนวิหาร โดยมีพระแท่นหรือแท่นบูชาของตนเอง นอกจากนี้โบสถ์น้อยยังอาจสร้างไว้ในปราสาท พระราชวัง และยังหมายถึงห้องนมัสการหรือห้องสวดมนต์ของคฤหาสน์ สถานศึกษา โรงพยาบาล เรือนจำ สุสาน ฯลฯ ด้วย คำคำนี้ในภาษาละติน และภาษาอิตาลีใช้ว่า “กาเปลลา” (capella)

ในโอกาสนี้ ผู้แปลต้องขอภัยในความผิดพลาดของคำบรรยายภาพปกฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7-9 ซึ่งระบุปีที่โดเมนโก กิรลันดัยโย (Domenico Ghirlandaio) เขียนภาพ “การนมัสการของคนเลี้ยงแกะ” (*Adoration of the Shepherds*) คลาดเคลื่อน ที่ถูกต้อง ค.ศ. 1482-1485 ตามที่ให้ไว้ได้ภาพสีภาพที่ 47 ยิ่งไปกว่านั้น ผู้แปลยังเผลอระบุชื่อนักในภาพเป็นนกเขา ทั้งที่แท้จริงแล้วคือนกโกลด์ฟินช์ อันเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์แห่งพระทรมานของพระคริสต์ (Christ's Passion) ที่แสดงให้เห็นว่าการเสด็จมาเกิดเป็นมนุษย์ของพระเยซูมีความสัมพันธ์กับความตายของพระองค์ อนึ่ง ในภาพนี้ศิลปินยังใส่เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่สำคัญและน่าสนใจอีกหลายอย่าง ซึ่งสามารถนำข้อมูลในหนังสือเรื่องนี้ไปใช้ในการวิเคราะห์และตีความได้ อาทิ ดอกไม้และพรรณไม้หลายชนิด เสาคอกสัตว์ ลูกแกะ รัศมีรอบพระเศียรพระกุมาร

นอกจากนี้ผู้แปลขอชี้แจงเพิ่มเติมว่า ภาพเขียนที่ใช้เป็นภาพประกอบของหนังสือเรื่องนี้ เป็นภาพที่ผู้แปลใช้เวลาหลายปีในการวิจัย และส่วนใหญ่ต่างไปจากฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้เฉพาะภาพสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาที่จัดแสดงอยู่ตามหอศิลป์และสถาบันต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งกรุงสะสมงานศิลปะสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาแซมวล เอช. เครสส์ (Samuel H. Kress Collection of Renaissance Art) เท่านั้น ขณะที่ผู้แปลใช้ภาพของศิลปินสมัยอื่นๆ ที่จัดแสดงอยู่ในยุโรปด้วย

อนึ่ง ผู้แปลพบว่ายังมีศาสตร์และศิลป์อีกหลายแขนงนอกเหนือจากงานศิลปะ ที่สามารถใช้ประโยชน์จากหนังสือเรื่องนี้ได้อย่างอเนกอนันต์ โดยเฉพาะการละครตะวันตกที่ชาวยุโรปสมัยกลางนิยมนำเรื่องราวใน *พระคริสตธรรมคัมภีร์* ทั้ง 2 ภาค รวมทั้งเรื่องราวของนักบุญ ไปสร้างละครศาสนา อันเป็นละครประเภทที่สำคัญที่สุดในสมัยนั้น ทั้งนี้ ผู้ที่สนใจสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากหนังสือ *การละครตะวันตกสมัยคลาสสิก - สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา* ของผู้แปล ซึ่งได้รับรางวัล TTF Award ประจำปี พ.ศ. 2553 ฉบับล่าสุดจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ ในปัจจุบันละครมหาทรมาน (Passion Play) ซึ่งเริ่มจัดแสดงครั้งแรกเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับพระเยซู นับตั้งแต่เสด็จเข้ากรุงเยรูซาเลมเป็นครั้งสุดท้าย จนถึงพระชนม์บนไม้กางเขน ยังมีการนำมาแสดงเป็นประจำในวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ (Good Friday) สำหรับที่กรุงเทพฯ ก่อนที่จะเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ใน พ.ศ. 2562 มีการแสดงละครมหาทรมานที่โบสถ์ข้างตาคู๊สและโบสถ์คอนเซ็ปชันในวันดังกล่าวทุกปี

ผู้แปลขออุทิศผลงานแปลเรื่องนี้ให้แก่บิดามารดา รวมทั้งท่านสาธุคุณ เฟอร์กูสันผู้รังสรรค์หนังสือที่ทรงคุณค่าเรื่อง *Signs and Symbols in Christian Art* และขอถือโอกาสนี้ขอบพระคุณพระสังฆราชยอร์ช ยอด พิมพิสาร มุขนายก กิตติคุณของมิสซังโรมันคาทอลิกอุดรธานี ชิสเตอร์อัลแบร์ต ไวอาซา แห่ง สำนักเอกอัครสมณทูตวาติกัน อาจารย์ยริชาร์ด โกลดริค จูเนียร์ (Richard Goldrick, Jr.) อดีตอาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ รองศาสตราจารย์ชุตินันท์ สิ้นธุสินห์ อดีตอาจารย์ประจำคณะ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ มณี อดีต อาจารย์ประจำคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ อีกหลายท่าน ซึ่งผู้แปลไม่อาจเอ่ยนามได้หมด ที่ได้กรุณาอธิบายและท้วงติง แก้ไขศัพท์ศาสนศาสตร์ ศัพท์เฉพาะทางด้านศิลปะ ไปจนถึงวิธีการถ่ายเสียง ภาษาละตินและภาษาตะวันตกอื่นๆ ที่ยังคงคลาดเคลื่อน รวมทั้งนางสาวกุลภา มกรภิรมย์ ที่ได้ช่วยเขียนภาพวาดเส้นบางภาพที่ไม่มีในฉบับภาษาอังกฤษ และ ผู้เกี่ยวข้องอีกหลายท่านที่มีส่วนช่วยให้หนังสือเรื่องนี้สำเร็จเป็นรูปเล่ม อย่างสมบูรณ์และสวยงาม

สุดท้าย ผู้แปลขอขอบพระคุณศาสตราจารย์นรินทร์ จันทะพะลิน ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะทัศนศิลป์ อดีตคณบดีคณะจิตรกรรมประติมากรรมและ ภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม ที่ได้กรุณาเขียนคำนิยมซึ่งช่วยให้เข้าใจความแตกต่างของคำว่า เครื่องหมายและสัญลักษณ์ ตลอดจนประโยชน์ของหนังสือเรื่องนี้ได้อย่าง กระชับชัดเจน

กุลวดี มกรภิรมย์

ธันวาคม 2565

สารบัญ

คำนิยม โดย นนทิวรรณ จันทนะพะลิน	(4)
คำนำสำนักพิมพ์	(7)
คำนำผู้แปล	(8)
คำชี้แจงเรื่องสารบัญฉบับแปล	(14)
เพราะเหตุใด โดย รัช เอช. เครสส์	(17)
บทนำของผู้เขียน โดย จอห์น เฟอร์กูสัน	(19)
 หมวด 1	
สัตว์ นก และแมลง	1
 หมวด 2	
ดอกไม้ ต้นไม้ และพืช	32
 หมวด 3	
พื้นผิวและท้องฟ้า	59
 หมวด 4	
ร่างกายมนุษย์	71
 หมวด 5	
รังสี ตัวอักษร สี และตัวเลข	81
 หมวด 6	
เครื่องแต่งกายทางศาสนา	96

หมวด 7

วัตถุที่ใช้ในศาสนพิธี 108

หมวด 8

สิ่งประดิษฐ์ 124

หมวด 9

ภาคพันธสัญญาเดิม 152

หมวด 10

นักบุญจอห์นแบปติสต์ 192

หมวด 11

แม่พระผู้นิรมล 197

หมวด 12

พระเยซูคริสต์ 206

หมวด 13

พระตรีเอกภาพ แม่พระ และเทพสวรรค์ 243

หมวด 14

นักบุญ 266

บรรณานุกรม

369

คำชี้แจงเรื่องสารบัญฉบับแปล

ในการแปลหนังสือเรื่อง *เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสตศิลป์* ผู้แปลได้จัดลำดับเนื้อหาเสียใหม่เพื่อความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล โดยให้ส่วนของเครื่องหมายและสัญลักษณ์อยู่รวมกันทั้งหมดในหมวดที่ 1-8 และส่วนของเนื้อเรื่องจาก *พระคริสตธรรมคัมภีร์* ทั้ง 2 ภาค รวมทั้งชีวประวัติของนักบุญจอห์น แม่พระผู้นิรมล พระเยซูคริสต์และนักบุญ อยู่ในหมวดที่ 9-14 ขณะที่ในเรื่อง *Signs and Symbols in Chirstian Art* ท่านศาสตราจารย์เฟอร์กูสัน (Rev. George Ferguson) ได้จัดเรียงลำดับเนื้อหา โดยให้ส่วนของเครื่องหมายและสัญลักษณ์อยู่ในหมวดที่ 1-4, หมวดที่ 9 และหมวดที่ 11-14 ส่วนเนื้อเรื่องจาก *พระคริสตธรรมคัมภีร์* ทั้ง 2 ภาค ฯลฯ อยู่ในหมวดที่ 5-8 และหมวดที่ 10 ดังเห็นได้จากสารบัญของต้นฉบับภาษาอังกฤษที่ให้ไว้ ณ ที่นี้

CONTENTS

The Reason Why *by Rush H. Kress*

An Introduction *by George Ferguson*

I Animals, Birds, and Insects

II Flowers, Trees, and Plants

III Earth and Sky

IV The Human Body

V The Old Testament

VI St. John the Baptist

VII The Virgin Mary

VIII Jesus Christ

IX The Trinity, the Madonna, and Angels

X The Saints

XI Radiances, Letters, Colors, and Numbers

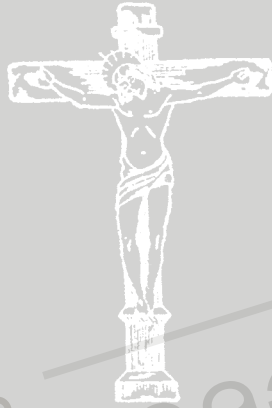
XII Religious Dress

XIII Religious Objects

XIV Artifacts

List of Plates

Index of Names and Subjects

ທດລອງອ່ານ

เพราะเหตุใด

ลูกสาวอายุเจ็ดขวบของผมถามขึ้นว่า “นกโกลด์ฟิنشในมือเด็กมีความหมายว่าอะไรคะ” ขณะที่เธอกำลังดูภาพสีที่จำลองมาจากภาพ “แม่พระแห่งนกโกลด์ฟิنش” ของติเอโปโล¹ พันเอก เอช. เอ. แมกไบรด์ (Col. H. A. McBride) ผู้บริหารหอศิลป์แห่งชาติ (National Gallery of Art) ที่กรุงวอชิงตัน เพิ่งส่งภาพนี้มาให้ผม

ใจวันนี้ บัตติสตา ตีเอโปโล (Giovanni Battista Tiepolo). “แม่พระแห่งนกโกลด์ฟิنش” (*Madonna of the Goldfinch*). ค.ศ. 1760 หอศิลป์แห่งชาติ (National Gallery of Art). วอชิงตัน ดี.ซี.

คำถามที่ลูกสาวผมถามขึ้นเมื่อหลายปีก่อน เป็นจุดเริ่มต้นของหนังสือเล่มนี้ นี่เป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาแหล่งข้อมูลที่ไม่่ว่าใครก็สามารถหาความหมายที่ง่ายและมากพอที่จะช่วยให้เขาเข้าใจสัญลักษณ์ที่ใช้กันทั่วไปในภาพเขียนเกี่ยวกับศาสนาได้

เราพบว่ามีข้อเขียนเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางศาสนาจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเขียนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ความยากลำบากที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอยู่เพียงประการเดียว นั่นคือ ข้อมูลเหล่านี้อยู่กันอย่างกระจัดกระจาย หลายปีติดกันแล้วที่ไม่เคยมีใครพยายามรวบรวมเรื่องราวของสัญลักษณ์ทางศาสนาไว้ในที่เดียวกันโดยสมบูรณ์ หลังจากปรึกษากับบุคคลหลายฝ่าย

¹ ใจวันนี้ บัตติสตา ตีเอโปโล (Giovanni Battista Tiepolo: ค.ศ. 1696 - 1770) เป็นจิตรกรชาวอิตาลี ผลงานของเขามีทั้งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องปรัมปราสมัยคลาสสิก เช่น “Perseus and Andromeda” และเรื่องทางโลกอื่นๆ เช่น “Banquet of Cleopatra” ตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เช่น “Martyrdom of Saint Agatha” และ “Madonna of the Goldfinch” ที่เครสส์กล่าวถึง ทั้งนี้ภาพ “Madonna of the Goldfinch” มิได้ถ่ายทอดเนื้อเรื่องตอนใดใน *พระคัมภีร์* โดยตรง แต่เป็นเหมือนภาพที่ทำให้บูชา

ที่มีความสนใจและมีความรู้เรื่องคริสตศิลป์ เราก็สรุปกันว่าวิธีการใหม่ๆ อาจทำให้พบสิ่งที่เป็นประโยชน์และช่วยได้ เราจึงตัดสินใจศึกษาเรื่องสัญลักษณ์ทางศาสนา และนำภาพเขียนสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา มาใช้เป็นภาพประกอบ

หนังสือเล่มนี้เป็นผลของการผจญภัยอันน่าตื่นเต้นในศาสตร์แขนงนี้ในช่วงห้าปีที่ผ่านมา เราขอฝากหนังสือเล่มนี้ไว้กับคุณพร้อมกับความเห็นของผู้วิจารณ์คนแรก เราได้ขอให้เด็กหญิงวัยสิบสองขวบคนหนึ่งอ่านต้นฉบับ ความคิดเห็นของเธอถ่ายทอดความรู้สึกที่เราตั้งความหวังไว้ว่าผู้อ่านทุกคนจะมีร่วมกับเราได้ดีกว่าที่เราจะสามารถเขียนเองได้

“สัญลักษณ์และความหมายของมันในคริสตศิลป์เป็นเรื่องที่หนังสือไม่ใกล้เคียงถึง หนังสือเล่มนี้อ่านง่ายมาก และจะเป็นสมบัติอันล้ำค่าสำหรับห้องสมุดของผู้ที่สนใจศิลปะ หนูพบว่าหนังสือเล่มนี้น่าสนใจมาก และเขียนได้อย่างน่าหลงใหล การเลือกใช้คำและการบรรยายที่ชวนให้ติดตามทำให้หนังสือเล่มนี้อ่านสนุก หนูชอบหมวดเกี่ยวกับสัตว์และนกมากที่สุด หนูยังชอบคำบรรยายที่เสนอหัตถ์ศรียเกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่างๆ ของสัตว์ นก และผีเสื้อ รวมทั้งแมลงด้วย อีกหมวดหนึ่งที่น่ารักมากคือหมวดที่เกี่ยวกับดอกไม้ และอีกหมวดหนึ่งก็คือหมวดภาคพันธสัญญาเดิม หนูอยากเห็นหนังสือเล่มนี้เวลาที่ออกมาเป็นรูปเล่มแล้ว เพราะแลดูว่าจะเป็นหนังสือที่น่าสนใจมากและไม่เหมือนใครเลย”

ผมขอแสดงความชื่นชมอย่างมากต่อผู้เขียน ท่านสาธุคุณจอร์จ เฟอร์กูสัน ผู้เป็นอธิการของโบสถ์เซนต์ฟิลิปส์อินเดอะฮิลล์ (Saint Philip's in the Hills) เมืองทูซอน (Tucson) มลรัฐแอริโซนา (Arizona) ท่านนำเสนอเรื่องราวของสัญลักษณ์ในคริสตศิลป์ให้แก่คนอ่านได้อย่างแปลกใหม่ไม่เหมือนใคร ผมหวังว่าความสนใจของคุณจะช่วยให้คุณเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเป็นสากลของศาสนาคริสต์ พวกเราซึ่งโตมากับมรดกทางวัฒนธรรมของศาสนาคริสต์ ควรจะรู้สึกขอบคุณที่ศาสนาของเรายังคงสามารถกระตุ้นความคิด คำพูด และสิ่งที่เราทำในชีวิตประจำวันได้ เช่นเดียวกับในยุคสมัยก่อนหน้านี้

รัช เอช. เครสส์

บทนำของผู้เขียน

ชาวคริสต์ยืนยันว่ามนุษย์ถูกสร้างขึ้นตามฉายาของพระเจ้า เขาประกาศว่าพระเจ้าให้จิตวิญญาณแก่มนุษย์ซึ่งสามารถเข้าถึงสวรรค์ และดลใจให้มนุษย์ทำสิ่งที่สูงส่งที่สุด นั่นคือการแสวงหาพระเจ้า

ความทะยานอยากทางจิตวิญญาณเช่นนี้เอง ที่ช่วยยกระดับมนุษย์ไปสู่จุดที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของตน ไม่มีถ้อยคำใดที่สามารถถ่ายทอดเรื่องดังกล่าวได้อย่างน่าพอใจ เหตุผลสำหรับเรื่องนี้คืออยู่ว่า พระเจ้าทรงให้เอกสิทธิ์แก่จิตวิญญาณในอันที่จะมีความสุขอยู่กับการรับรู้ถึงความจริงแห่งชีวิตเรื่อยไป ความจริงเหล่านี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นประสบการณ์อันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ในเรื่องสังขาร ความงาม และความดี ประสบการณ์เหล่านี้มีชีวิตรื่นเริงและเข้าใจจนทำให้มนุษย์อยากถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นเรื่อยมา ในการแบ่งปันประสบการณ์เหล่านี้เองที่มนุษย์ได้มอบประจักษ์พยานให้แก่ความจริงที่ว่า มนุษย์ถูกสร้างขึ้นตามฉายาของพระเจ้าอย่างแท้จริง

มีภาษาสำหรับประสบการณ์เหล่านี้ เป็นภาษาที่ง่ายและสวยงามซึ่งมนุษย์รู้จักและใช้กันมาตั้งแต่จุดเริ่มต้นแห่งกาลเวลา เรียกกันว่าภาษาของเครื่องหมายและสัญลักษณ์ อันเป็นรูปลักษณ์ภายนอกที่เห็นได้ด้วยตา และนำมาใช้ถ่ายทอดสังขารภายในที่ไม่อาจเห็นได้ แต่สามารถกระตุ้นและกำกับจิตวิญญาณของมนุษย์

เราลองมาดูตัวอย่างง่ายๆ สักหนึ่งตัวอย่าง มีคำพูดใดบ้างที่สามารถถ่ายทอดความรักของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง แต่กระแสน้ำสัมผัสของมือ แววตา ใบหน้าที่สดใส ล้วนแต่เป็นสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดให้เห็นความรักอย่างชัดแจ้งเสียยิ่งกว่าถ้อยคำใดๆ หรือมาดูที่ความเศร้าบ้าง เราจะรู้ระดับของความเศร้าได้อย่างไร น้ำตาเพียงหยดเดียวที่ไหลลงมาตามแก้ม เผยให้เห็นสิ่งที่คำพูดไม่อาจถ่ายทอดได้ แล้วความดีเล่า มีใครบ้างที่สามารถบรรยายถึงสิ่งนี้ได้มากพอแน่นอนว่าไม่มี เราอาจรู้จักความดีในรูปของการกระทำเพียงอย่างเดียวหรือการกระทำเป็นร้อยอย่าง จิตวิญญาณที่มุ่งมั่นซึ่งบังคับควบคุมสมองให้คิดและสั่งการ

ให้ร่างกายทำในสิ่งที่เป็นความเมตตาและความสุภาพอ่อนโยน รวมทั้งการอุทิศตนรับใช้ผู้อื่น นี่คือสัญลักษณ์ที่มนุษย์เข้าใจได้เสมอ ไม่มีคำพูดใดๆ สำหรับสิ่งเหล่านี้ และเนื่องจากประสบการณ์ของจิตวิญญาณกับสัจธรรมแห่งชีวิตที่ลึกซึ้งที่สุดสามารถทำให้ผู้อื่นรับรู้ได้ผ่านทางสัญลักษณ์ มันจึงเป็นภาษาสากลอย่างแท้จริง เครื่องหมายและสัญลักษณ์เหล่านี้เป็นภาษาแห่งจิตวิญญาณ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า สัจธรรมที่อยู่ภายในสามารถทำให้ประจักษ์ได้ด้วยการใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ ในทางปฏิบัติโดยทั่วไป เครื่องหมายและสัญลักษณ์ใช้แทนกันได้ เครื่องหมายคือสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ก็คือเครื่องหมาย อย่างไรก็ตาม หากไม่คำนึงถึงความหมายเฉพาะทาง ก็จะไม่เห็นได้ว่ามีความแตกต่างที่ควรแยกแยะระหว่างเครื่องหมายกับสัญลักษณ์ที่อาจช่วยให้เข้าใจความหมายของมันได้ เครื่องหมายเป็นสิ่งที่ใช้แทน มันชี้บอกถึงอะไรบางอย่าง คุณลักษณะของเครื่องหมายมีที่มาจากสิ่งที่มีมันเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่น ไม้กางเขนใช้แทนศรัทธาของชาวคริสต์และบ่งบอกถึงการตรึงกางเขนพระคริสต์ สัญลักษณ์มีความคล้ายคลึง และมีความหมายในระดับที่ลึกกว่าเครื่องหมาย เนื่องจากสัญลักษณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสิ่งที่มันใช้แทนมากกว่าเครื่องหมาย ทั้งนี้คุณลักษณะของสัญลักษณ์มาจากสิ่งที่มีมันใช้แทน ลูกแกะอันเป็นสัตว์ที่ใช้ในการทำัยกรรมตามความเชื่อของชาวยิว ถูกสังเวยบนแท่นบูชาเพื่อบรรเทาบาป ในขณะที่เชื่อกันว่าพระคริสต์คือพระเมสสิยาห์ หรือลูกแกะของพระเจ้า (Lamb of God) เนื่องจากการอุทิศพระองค์เป็นเครื่องสังเวยบนไม้กางเขน มีความคล้ายคลึงกับการทำัยกรรมดังกล่าวเพื่อชดเชยบาป ไม้กางเขนเป็นสัญลักษณ์แห่งความรักของพระเจ้าที่ทรงมีต่อมวลมนุษย์ จากการที่ทรงยอมสละพระบุตรของพระองค์เพื่อไถ่บาปให้แก่โลก

ในสัญลักษณ์ศาสนาคริสต์นี้เอง ที่ความเป็นสากลของภาษาซึ่งมิได้เอื้อนเอ่ยออกมาเป็นคำพูดบรรลุถึงความสมบูรณ์แบบ เราสามารถเข้าใจพัฒนาการของสัญลักษณ์ได้ว่าเป็นการตอบสนองตามธรรมชาติของชาวคริสต์ที่มีต่อโลกของพวกเขา ในการแสวงหาพระเจ้า ชาวคริสต์นำความหมายทางจิตวิญญาณที่อยู่เหนือความเข้าใจของมนุษย์มาผูกโยงเข้ากับถ้อยคำ การกระทำ หรือสิ่งที่รู้จักกันดี วิธีการนี้ทำให้สัจธรรมของพระเจ้าเป็นที่ประจักษ์ และทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า พระเจ้าทรงสถิตอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง

คริสตจักรใช้ภาษาสากลของเครื่องหมายและสัญลักษณ์ เนื่องจากเชื่อว่า พระคริสต์ทรงเป็นพระมหาไถ่ของมวลมนุษย์ และยังเชื่อมั่นว่าเป็นหน้าที่ของตน ที่จะต้องไถ่โลกและมวลมนุษย์ตามแผนการของพระเจ้าซึ่ง ณ บัดนี้ได้เผยให้เห็นแล้วในองค์พระบุตร ด้วยเหตุนี้คริสตจักรจึงไม่รือที่จะนำทุกสิ่งที่พอจะหาได้ มาใช้ในการสืบทอดพันธกิจดังกล่าว เครื่องหมายและสัญลักษณ์โดยเฉพาะ อันที่รู้จักกันดีในขอบเขตแห่งประสบการณ์ของมนุษย์ ถูกนำมาให้ความหมายทาง จิตวิญญาณแบบคริสต์

หนังสือเล่มนี้มีได้พยายามไปไกลกว่าสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในการบรรยาย ถึงสัญลักษณ์ทางศาสนา เราเพียงแต่รวบรวมเครื่องหมายและสัญลักษณ์อันที่ รู้จักกันดีในสมัยที่ยิ่งใหญ่สมัยนี้ ทั้งนี้ลักษณะของศาสนศิลป์สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาเองก็ได้ให้รูปแบบที่ชัดเจนแก่เครื่องหมายและสัญลักษณ์โดยแทบไม่มี อะไรผิดเพี้ยน ศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยากายได้ความอุปถัมภ์ของศาสนจักร นำสิ่งใหม่ๆ มาใช้น้อยมาก พวกเขาเจียระไนและจัดระเบียบสัญลักษณ์ทาง ศาสนาคริสต์อย่างที่ชาวคริสต์รู้จักและประสบพบเห็นมาตลอดช่วงคริสตกาล เหตุผลหลักที่มันตกทอดมาถึงเราก็เพราะมันถ่ายทอดประสบการณ์ธรรมดาๆ ของชาวคริสต์ออกมาเป็นงานศิลปะได้อย่างเลอเลิศ

ชาวคริสต์สมัยแรกๆ เห็นพระเจ้าในทุกสิ่ง ในพระเจ้าเขาจึง “มีชีวิต เคลื่อนไหว และมีตัวตน” จึงเป็นธรรมดาที่ในสายตาของเขาทุกสิ่งทุกอย่างเป็น สัญลักษณ์ของพระเจ้า วิธีการที่ชาวคริสต์เชื่อมโยงความหมายทางศาสนาและ ทางจิตวิญญาณเข้ากับทุกสิ่งที่เขาเห็น คือสิ่งที่หนังสือเล่มนี้พยายามบอกเล่า ด้วยเหตุนี้เราจึงตัดสินใจเพิ่มหลายหมวดที่มีได้เป็นเรื่องของเครื่องหมายและ สัญลักษณ์โดยตรง โดยเฉพาะหมวดภาคพันธสัญญาเดิม หมวดนักบุญจอห์น แบบทีสต์ หมวดแม่พระผู้ไถ่บาป และหมวดพระเยซูคริสต์ เนื้อหาที่นำมารวมไว้ในหมวดเหล่านี้ เป็นเรื่องที่จิตรกรสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยานิยมนำมาถ่ายทอดมากที่สุด ในการเลือกฉากเหตุการณ์ต่างๆ ที่สร้างจินตภาพได้มากที่สุดเพื่อนำไป ถ่ายทอด พวกเขาขยายขอบเขตที่เครื่องหมายและสัญลักษณ์สามารถปรากฏ ให้เห็นได้ในรูปแบบที่ชัดเจนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ในกรณีอื่นๆ เช่น ในหมวด เครื่องแต่งกายทางศาสนา หมวดวัตถุที่ใช้ในศาสนพิธี และหมวดสิ่งประดิษฐ์ ความเป็นสัญลักษณ์มิได้มีอยู่ในตัวสิ่งของที่กล่าวถึง แต่เกิดจากการใช้ การ

เชื่อมโยงความคิด และความคล้ายคลึงกันในการคิดของชาวคริสต์ เมื่อเขากำหนดความหมายในเชิงสัญลักษณ์ให้แก่สิ่งเหล่านี้

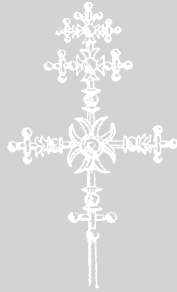
นี่คือ “เพราะเหตุใด” เมื่อคุณรัช เอช. เครสส์ (Rush H. Kress) กล่าวถึงแรงบันดาลใจในคำปรารภของเขา ความสนใจและความกระตือรือร้นของเขาเป็นมิตรแท้ที่ทำให้มีความสุขในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ผมรู้สึกขอบคุณที่เขายอมให้นำภาพเขียนจากกรุสะสมงานศิลปะสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาแซมวอล เอช. เครสส์ (Samuel H. Kress Collection of Renaissance Art)² ซึ่งมีชิ้นงานสะสมจำนวนมากมาใช้เป็นภาพประกอบหนังสือเล่มนี้ ขอความจาก พระคัมภีร์ที่ยกมาอ้างทั้งหมดมาจากฉบับพระเจ้าเจมส์ (Authorized King James Version)³

ความช่วยเหลือจากคณะทำงานของมูลนิธิเครสส์ (Kress Foundation) เป็นสิ่งที่ล้ำค่า คุณจอห์น วอล์กเกอร์ (John Walker) ผู้อำนวยการหอศิลป์แห่งชาติ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เป็นที่ปรึกษาและเพื่อนแท้ ความร่วมมือจากคณะทำงานของเขาไม่เคยทำให้ผิดหวัง คุณอันเดรียส แอนเดอร์เซน (Mr. Andreas Andersen) ศาสตราจารย์ด้านศิลปะที่มหาวิทยาลัยแอริโซนา เป็นเพื่อนร่วมงานผู้ทรงคุณค่าระหว่างเวลาหลายปีในการเตรียมการ คุณมาร์ก วอริส (Mr. Mark Voris) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านศิลปะที่มหาวิทยาลัยแอริโซนา และคุณเอนิดเบลล์ (Miss Enid Bell) เป็นผู้เขียนภาพวาดเส้น ผมขอแสดงความขอบคุณคุณจิน คาร์ด (Miss Jean Card) สำหรับความช่วยเหลือของเธอในการเตรียมต้นฉบับของหนังสือเล่มนี้

จอร์จ เฟอร์กุสัน

² ภาพประกอบในหนังสือ *เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสตศิลป์* ส่วนใหญ่ใช้ภาพต่างจากภาพประกอบในหนังสือ *Signs and Symbols in Christian Art* และมีได้จำกัดเฉพาะภาพของจิตรกรสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาเท่านั้น

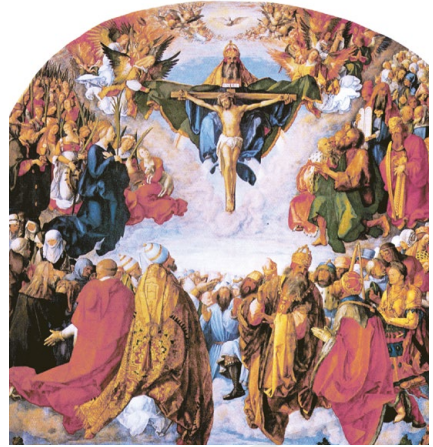
³ *พระคัมภีร์* ฉบับนี้เริ่มต้นแปลใน ค.ศ. 1604 จนเสร็จสมบูรณ์ใน ค.ศ. 1611 ในสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ 1 แห่งอังกฤษ เป็นพระคัมภีร์ฉบับที่พวกพิวริตัน (Puritan) ซึ่งเดินทางไปกับเรือเมย์ฟลาวเวอร์ (Mayflower) นำติดตัวไปด้วยเมื่ออพยพไปตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือ และยึดเป็นบรรทัดฐานของภาษาอังกฤษมาตรฐาน

ທດສະຍານ

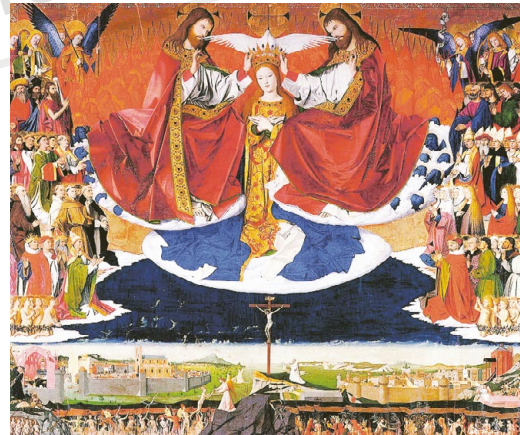
ภาพที่ 1 ฟรา ฟิลิปโป ลิปปี้ (Fra Filippo Lippi). "การนมัสการในป่า" (*Adoration in the Forest*). ค.ศ. 1459. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (Staatliche Museen). เบอร์ลิน. (Berlin). เยอรมนี.

ภาพที่ 2 อัลเบรชท์ ดีอเรอร์ (Albrecht Dürer). "การนมัสการพระตรีเอกภาพ" (*Adoration of the Trinity*). ค.ศ. 1511. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ศิลป์ (Kunsthistorisches Museum). เวียนนา (Vienna). ออสเตรีย.

ภาพที่ 3 เจริญโม โกซิดา (Jeronimo Cosida). "พระตรีเอกภาพ" (*Trinity*). ค.ศ. 1570. อาารามของคณะซิสเตอร์เซียนแห่งตูเลบราส (Cistercian Monastery of Tulebras). เมืองนาบาร์รา (Navarra). สเปน.

ภาพที่ 4 อองแกร์วอง การ์ตง (Enguerrand Quarton). "พิธีสวมมงกุฎแม่พระ" (*Coronation of the Virgin*). ค.ศ. 1454. พิพิธภัณฑ์ปิแยร์-เด-ลักเซมบูร์ก (Musée Pierre-de Luxembourg). เมืองวิลล์เนฟ-เล-ซาวิญญ (Villeneuve-les-Avignon). ฝรั่งเศส.

ภาพที่ 5 ดีเอโก เบลาสเกซ (Diego Velázquez).
“พิธีสวมมงกุฎแม่พระ” (Coronation of the Virgin). ค.ศ. 1641-1644. พิพิธภัณฑ์ปราโด (Museo del Prado). มาดริด (Madrid).

ภาพที่ 6 ราฟาเอล ซานซีโอ (Raphael Sanzio).
“นิมิตของเอเซเคียล” (Vision of Ezekiel).
ค.ศ. 1518. หอศิลป์ปาเลatina (Galleria Palatina).
ฟลอเรนซ์ (Florence). อิตาลี.

ภาพที่ 7 ปีเอโตร เปรูจिन (Pietro Perugino).
“พระบิดากับประกาศกและหญิงนักพยากรณ์”
(God the Father with Prophets and Sibyls).
ค.ศ. 1498-1500. พิพิธภัณฑ์ศิลปะของสมาคม
นายธนาคาร (Collegio del Cambio).
เมืองเปรูจา (Perugia). อิตาลี.

ภาพที่ 8 ฟรันเชสโก บอตติซินี (Francesco
Botticini). “การขึ้นสวรรค์ของแม่พระ”
(Assumption of the Virgin). ค.ศ. 1475.
(วงแหวนบนสุดประกอบไปด้วยเทพสวรรค์ 3 วงศ์).
หอศิลป์แห่งชาติ (National Gallery). ลอนดอน.

ภาพที่ 9 ฟรันเชสโก บอตติชีนี. “โทเบียสกับเทพสวรรค์สามองค์” (Tobias and the Three Angels). ค.ศ.1470. หอศิลป์อุฟฟิซี (Galleria degli Uffizi). ฟลอเรนซ์.

ภาพที่ 10 ไฮรอนิมัส บอส (Hieronymus Bosch) “บาปเจ็ดประการและสี่สิ่งสุดท้ายของชีวิต” (Seven Deadly Sins and the Four Last Things). ค.ศ.1504. พิพิธภัณฑ์ปราโด (Museo del Prado) มาดริด.

ภาพที่ 11 อันเดรอา ดา ฟิเรนเซ (Andrea da Firenze). “ชัยชนะของนักบุญทอมัส อาควินาส” (Triumph of St. Thomas Aquinas). ค.ศ.1635. โบสถ์ซานตามาเรียโนเวลลา (Santa Maria Novella). ฟลอเรนซ์. ในภาพนักบุญทอมัสนั่งอยู่ในหมู่บรรพชาจารย์ของพระคัมภีร์ทั้งสองภาค โดยมีบุคคลาธิฐานของคุณธรรมและศิลปศาสตร์นั่งเรียงรายอยู่ข้างใต้

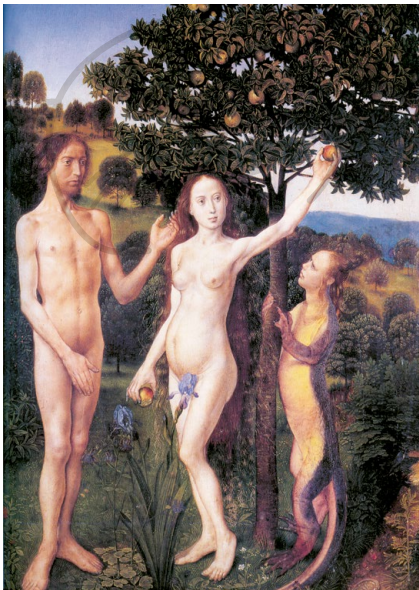
ภาพที่ 12 ศิลปินนิรนาม. งานโมเสกภาพ “การสร้างจักรวาล” (Creation of the Cosmos). คริสต์ศตวรรษที่ 12. อาสนวิหารมอนเรอาเล (Monreale Cathedral). ซิซิลี (Sicily). อิตาลี.

ภาพที่ 13 มีเกลันเจโล บัวนารโรตี (Michelangelo Buonarroti). "การสร้างอาดัม" (Creation of Adam). ค.ศ. 1511. โบสถ์น้อยซิสทีน (Sistine Chapel). วาติกัน (Vatican).

ภาพที่ 14 จุสโต เด เมนาบวย (Giusto de' Menabuoi). "การสร้างมนุษย์ผู้ชายและมนุษย์ผู้หญิง" (Creation of Man and Woman). ค.ศ. 1360-1370. โบสถ์น้อยแบปติสตรี่ (Baptistry Chapel). ปาดัว (Padua). อิตาลี.

ภาพที่ 15 ฮูโก ฟาน เดอร์ โกส์ (Hugo van der Goes). "ความพินาศของอาดัมกับอีฟ" (Fall of Adam and Eve). ค.ศ. 1470. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ศิลป์ (Kunsthistorisches Museum). เวียนนา.

ภาพที่ 16 จอห์น เอเวอเรตต์ มิลเลส์ (John Everett Millais). "การกลับไปเรือของนกพิราบ" (Return of the Dove to the Ark). ค.ศ. 1851. พิพิธภัณฑ์ศิลปะและโบราณคดีแอสโมเลียน (Ashmolean Museum of Art and Archaeology). อ็อกซฟอร์ด (Oxford). อังกฤษ.

ภาพที่ 17 อาเลสซานโดร อัลลอรี่
(Alessandro Allori). “การสังเวยไอแซก”
(*Sacrifice of Isaac*). ค.ศ. 1602.
หอศิลป์อุฟฟิซี. ฟลอเรนซ์.

ภาพที่ 18 ชันโดร บอตติเชลลี (Sandro
Botticelli). “ภาพชีวิตของโมเสส” (*Scenes
from the Life of Moses*). ค.ศ. 1481-1482.
โบสถ์น้อยยซิสทีน. วาติกัน.

ภาพที่ 20 ราฟาเอล. “การนมัสการวัวทองคำ”
(*Adoring of the Golden Calf*). ค.ศ. 1518-1519.
วังปอนติฟิซี (Palazzi Pontifici). วาติกัน.

ภาพที่ 19 นีกอลา โฟรมอง (Nicolas Froment).
“โมเสสกับพุ่มไม้ที่ลุกเป็นไฟ” (*Moses and the
Burning Bush*). ค.ศ. 1435-1486. อาสนวิหาร
แซ็ง-โซเวอว์ (Cathédrale Saint-Saveur).
เมืองแอ็กซ็อง-โพรวันส์ (Aix-en Provence).
ฝรั่งเศส.

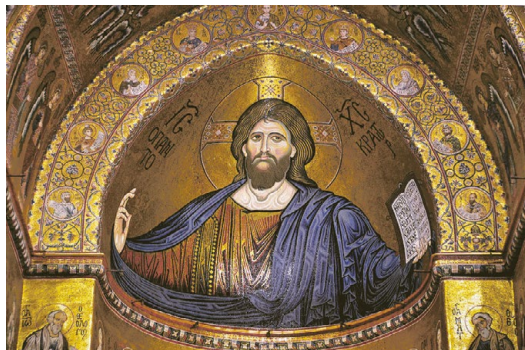
ภาพที่ 21 ศิลปินนิรนาม. “ต้นไม้แห่งเจสซี” (Tree of Jesse). ภาพประกอบหนึ่งในสี่สวดมนต์ Ingeburg Psalter. ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 12. พิพิธภัณฑ์กึ่งเด (Musée Condé). เมืองช็องดีเย (Chantilly). ฝรั่งเศส.

ภาพที่ 22 จอร์โจเน. บาร์บาราเรลลี (Giorgione Barbarelli) “จูดิท” (Judith). ค.ศ. 1503. พิพิธภัณฑ์สเตอเทเฮอร์มิเทจ (State Hermitage Museum). เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก (St. Petersburg). รัสเซีย.

ภาพที่ 23 ศิลปินนิรนาม. “โจนาที่ถูกโยนลงทะเล” (Jonah Thrown into the Sea). คริสต์ศตวรรษที่ 4. คatakomb ของนักบุญปีเตอร์และนักบุญมาร์เซลลิโน (Catacomb of Sts. Peter and Marcellino). โรม.

ภาพที่ 24 ศิลปินนิรนาม. งานโมเสกภาพ “พระคริสต์ผู้ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง” (Christ Pantocrator). คริสต์ศตวรรษที่ 12. อาสนวิหารมอนเรอาเล (Monreale Cathedral). ซีซิลี.

ภาพที่ 25 อับราฮัม บล็อกแมร์ต (Abraham Bloemaert). "นักบุญผู้เขียนพระวรสารทั้งสี่" (Four Evangelists). ค.ศ. 1615. พิพิธภัณฑ์ศิลปะพรินซ์ตัน (Princeton Art Museum). มหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน (Princeton University). มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey).

ภาพที่ 27 อันเดรอา เดล ซาร์โต (Andrea del Sarto). "ครอบครัวศักดิ์สิทธิ์กับนักบุญจอห์นในวัยเด็ก" (Holy Family with the Infant Saint John the Baptist). ค.ศ. 1530. พิพิธภัณฑ์ศิลปะเมโทรโพลิทัน (Metropolitan Museum of Art). นิวยอร์ก.

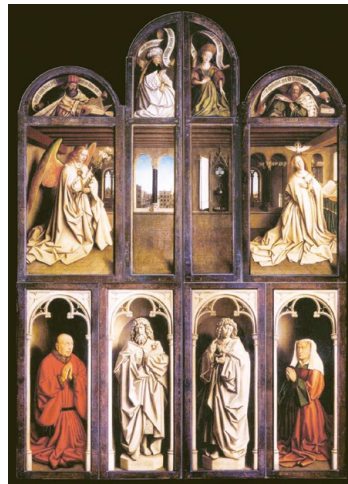
ภาพที่ 26 เลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci). "แม่พระแห่งหินเขา" (Virgin of the Rocks). ค.ศ. 1495-1508. หอศิลป์แห่งชาติ. ลอนดอน.

ภาพที่ 28 ฌอง คลูเอ (Jean Clouet). "นักบุญจอห์นแบปติสต์" (St. John the Baptist). ค.ศ. 1518. กรู๊สสมส่วนตัว.

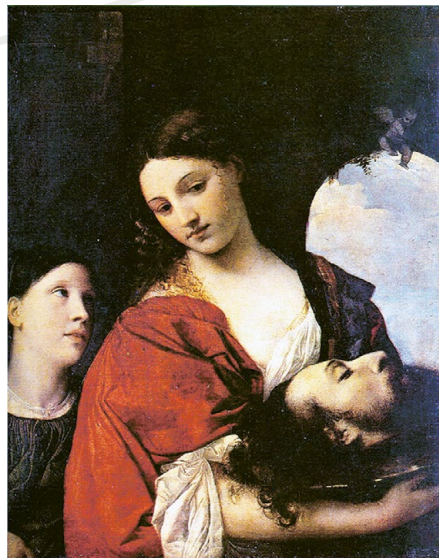
ภาพที่ 29 ยาน ฟาน ไอนด์ (Jan Van Eyck).
ภาพด้านหน้าของฉากประดับพระแท่นเกนต์ เมื่อเปิดฉาก
บานซ้ายและขวา (Ghent Altarpiece, wings open).
ฉากบานล่างกลางเป็นภาพ "การนมัสการลูกแกะศักดิ์สิทธิ์"
(Adoration of the Mystic Lamb). ค.ศ. 1432.
อาสนวิหารเซนต์บาโว (Saint Bavo Cathedral).
เมืองเกนต์. เบลเยียม.

ภาพที่ 30 ยาน ฟาน ไอนด์. ภาพด้านหลัง
ของฉากประดับพระแท่นเกนต์เมื่อปิดฉากบาน
ซ้ายและขวาเข้าหากัน (Ghent Altarpiece,
wings closed). ฉากแถวกลาง (ตามขวาง)
ประกอบกันเป็นภาพ "การแจ้งข่าวประเสริฐ"
(Annunciation).

ภาพที่ 31 ดิริก เบาท์ส ผู้พ่อ (Dieric Bouts
the Elder). "จงดูลูกแกะแห่งพระเป็นเจ้า"
(Ecce Agnus Dei). ค.ศ. 1464. พิพิธภัณฑ์
จิตรกรรมสมัยเก่า (Alte Pinakothek). มิวนิค.

ภาพที่ 32 ทิตีเยน. "ซาโลเม" (Salome). ค.ศ. 1511.
หอศิลป์ไดรีอา-ปัมฟีลี (Galleria Doria-Pamphili).
โรม.

ภาพที่ 33 จอวันนี เบเนดัตโต กัสติลียอน (Giovanni Benedetto Castiglione). “แม่พระผู้ปฏิสนธิรรมลกับนักบุญฟรานซิสและนักบุญแอนโทนีแห่งเมืองปาตัว” (Immaculate Conception with St. Francis and St. Anthony of Padua). ค.ศ. 1650.
สถาบันศิลปะมินนิแอโพลิส (Minneapolis Institute of Arts).
มลรัฐมินนิโซตา (Minnesota).

ภาพที่ 35 ลอเรนโซ ลอตโต (Lorenzo Lotto). “แม่พระแห่งสายประคำ” (Madonna of the Rosary). โบสถ์ซานนิโคโล (Church of San Nicolo). เมืองซินโกลิ (Cingoli). อิตาลี.

ภาพที่ 36 ราฟาเอล. “ซิสทีนมาดอนนา” (Sistine Madonna). ค.ศ. 1513-1514.
หอแสดงภาพขึ้นเอกสมัยเก่า (Gemäldegalerie Alte Meister). เมืองเดรสเดน (Dresden).
เยอรมนี.

ภาพที่ 34 เปียโร ดี โกซีโม (Piero di Cosimo). “การรับธรรมชาติมนุษย์ (การจุดมาบังเกิดเป็นมนุษย์) ของพระเยซูกับเหล่านักบุญ” (Incarnation of Christ with Saints) หรือ “แม่พระผู้ปฏิสนธิรรมลกับเหล่านักบุญ” (Immaculate Conception with Saints). ค.ศ. 1505. หอศิลป์อุฟฟิซี. ฟลอเรนซ์.

สัตว์ นก และแมลง (Animals, Birds and Insects)

ลิงไม่มีหาง (Ape) ในคริสต์ศิลป์ ลิงเป็นสัญลักษณ์ของบาป ความมั่งร้าย ความคด และตัณหาหาคะ รวมทั้งจิตวิญญาณที่เฉื่อยชาของมนุษย์ อันได้แก่ ความมืดบอดทางปัญญา ความโลภ และความชั่วร้าย บางครั้งศิลปินเขียนภาพชาตานิรูปของลิง ส่วนชาตานิรูปของลิงถูกกล่ามให้สื่อความหมายว่า บาปต้องปราศย์ต่อศรัทธาและคุณความดี บางครั้งลิงอยู่ในภาพ “การมาเยือนของพวกโหราจารย์” ร่วมกับสัตว์อื่นๆ ด้วย

ลา (Ass) มักปรากฏให้เห็นในภาพเขียนสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา โดยเฉพาะในภาพ “การสังเวทไอแซก” “การประสูติ” “การหนีไปอียิปต์” และ “การเสด็จเข้ากรุงเยรูซาเลมของพระคริสต์” รูปลาเห็นบ่อยที่สุด ในฉากเหตุการณ์ตอนพระเยซูประสูติ ลาและวัวในฉากดังกล่าวใช้เป็นสัญลักษณ์ว่า แม้แต่สัตว์ที่ต่ำต้อยที่สุดที่พระเจ้าทรงสร้าง ก็ยังมาชุมนุมกัน ในวาระนี้ และจำได้ว่าพระองค์ทรงเป็นพระบุตรของพระเจ้า การมาชุมนุมกันของสัตว์เหล่านี้เป็นไปตามคำพยากรณ์ของอิสยาห์ว่า “วัวรู้จักเจ้าของและลากิจักถิ่นนอนของนาย” (“อิสยาห์” 1:3) ตำนานของนักบุญแอนโทนีแห่งเมืองปาตว¹ เรื่องหนึ่ง

¹ เรื่องราวโดยละเอียดของนักบุญที่มีการอ้างถึงในหนังสือเล่มนี้ อยู่ในหมวด 14 (นักบุญ)

น่าจะเกี่ยวข้องกับการตีความดังกล่าว

เรื่องมีอยู่ว่า ครั้งหนึ่งนักบุญแอนโทนีพยายามทำให้ยิวคนหนึ่งเข้ารีต แต่ไม่เป็นผล ในที่สุดเมื่อหมดความอดทน ก็ได้เอ่ยขึ้นว่า การทำให้ลาปาซึ่งเป็นสัตว์ที่ดุร้ายมากคุกเข่าลงต่อหน้าแผ่นศีล² ยังง่ายกว่าการทำให้ยิวเห็นแสงแห่งธรรม พวกยิวจึงทำให้ท่านแสดงให้ดู ท่านทำให้ลาปาคุกเข่าได้ท่ามกลางความประหลาดใจของผู้ที่อยู่ ณ ที่นั้น ยังผลให้พวกยิวหลายคนและผู้ที่ไม่เชื่อถือ หันมานับถือศาสนาคริสต์

นอกจากนี้ลาายังปรากฏอยู่ในตำนานของนักบุญอีกหลายท่านในฐานะสัตว์เลื้อย เช่น ตำนานของนักบุญเจอโรม เล่าเรื่องลาที่มาชนไม้ให้อาราม

บาซิลิสก์ (Basilisk) เป็นสัตว์ครึ่งไก่อครึ่งงูในเทพนิยาย ตามตำนาน บาซิลิสก์สามารถสังหารสัตว์อื่นได้ด้วยการเลื้อยบมองเท่านั้น ในสมัยแรกๆ บาซิลิสก์ใช้เป็นสัญลักษณ์ของพญามารหรือผู้ที่ต่อต้านพระคริสต์ โดยมีที่มาจาก “เพลงสดุดี” 91 : 13 ใน *พระคัมภีร์ฉบับคอปติก*³ ว่า “ท่านจะเข้าไปบนร่างของงูและบาซิลิสก์ ท่านจะเหยียบสิงโตและมังกรไว้ใต้ฝ่าเท้า” นักบุญออกุสตินตีความว่า สัตว์ร้ายทั้งสี่ประเภทนี้คือโฉมหน้าทั้งสี่แบบของพญามาร

² host เรียกอีกอย่างว่า (แผ่น) บัง หมายถึงขนมปังที่ผ่านการเสกในพิธีบูชามิสซาแล้ว (ดู Missa ในเชิงอรรถ 2 ของหมวด 6 ประกอบ)

³ Douay Version มีชื่อเรียกอีกหลายชื่อ อาทิ “Douay Bible”, “Douai Bible”, “Douay-Rheims Bible”, “Douai-Rheims Bible” ฯลฯ เป็นพระคัมภีร์ฉบับภาษาอังกฤษฉบับแรกที่ได้รับการยอมรับจากนิกายโรมันคาทอลิก แปลมาจาก *พระคัมภีร์ฉบับวัลดเกต (Vulgate)* ที่นักบุญเจอโรมเขียนเป็นภาษาละตินทั้งนี้ *ภาคพันธสัญญาเดิม* แปลเสร็จและตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1582 ในขณะที่ *ภาคพันธสัญญาใหม่* แปลเสร็จที่หลังและตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1609 - 1610

ซึ่งถูกพระคริสต์ผู้พิชิตเหยียบย่ำ บาซิลิสก์มักเห็นได้ในงานศิลปะสมัยกลาง แต่ไม่ค่อยพบในภาพเขียนสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาของอิตาลี แม้จะเป็นสัญลักษณ์ที่รู้จักกันดี

หมี (Bear) เป็นสัตว์ป่าที่ดุร้าย จึงใช้เป็นสัญลักษณ์แห่งความเหี้ยมโหดและอิทธิพลอันชั่วร้ายใน *ภาคพันธสัญญาเดิม* หมีเป็นสัญลักษณ์ของราชอาณาจักรเปอร์เซีย ซึ่งนำความชั่วร้ายและความตายมาสู่โลก และสุดท้ายก็ต้องถูกพระเจ้าทำลาย (“ดาเนียล” 7:5) นอกจากนี้ “พงศ์ษัตริย์ฉบับที่ 2” 2:24 ยังเล่าว่ามีสองตัวออกจากป่ามากินเด็กที่ล้อเลียนประกาศกเอลีชา (Elisha) ว่าหัวล้าน

เชื่อกันว่าลูกหมีแรกเกิดไม่มีรูปร่างหน้าตาแม่หมีจะเป็นผู้ให้รูปร่างหน้าตาแก่มันในภายหลัง ตำนานเรื่องนี้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ว่าศาสนาคริสต์ช่วยอบรมบ่มนิสัยและให้ชีวิตใหม่แก่พวกนอกกรีต ตำนานหลายเรื่องเล่าว่านักบุญหลายท่านพยายามฝึกหมีให้เชื่อ สามารถนำมาตีความตามนี้ได้ เช่น เรื่องที่นักบุญยูเฟเมียถูกโยนลงไปในสนามกีฬาให้หมีป่ากิน แต่มันกลับตรงเข้ามาคารวะเธอ

ผึ้ง (Bee) เนื่องจากผึ้งเป็นสัตว์ที่ขยันขันแข็งและผลิตน้ำผึ้งซึ่งมีรสหวาน จึงใช้เป็นสัญลักษณ์ของความกระตือรือร้น ความขยันขันแข็ง การทำงาน และความเป็นระเบียบ รวมทั้งรสหวานแห่งพระธรรม และคำพูดที่ให้น้ำใจจิตใจของศาสนา นักบุญอัมโบรสกับนักบุญเบอร์นาร์แห่งแกลร์ว็จึงมีรวงผึ้งหรือรังผึ้ง

เป็นเครื่องหมาย เพราะมีผู้เปรียบเปรยว่ามธุรสวาจาของท่านทั้งสองหวานราวกับน้ำผึ้ง นักบุญอัมโบรสเปรียบศาสนาเป็นรังผึ้ง และคริสต์ศาสนิกชนเป็นผึ้งงานที่ทำงานอย่างซื่อสัตย์ให้แก่รวงรังของมัน นอกจากนี้ผึ้งยังใช้เป็นสัญลักษณ์แห่งพรหมจรรย์ของแม่พระด้วย เนื่องจากผึ้งเป็นผู้ผลิตน้ำผึ้งซึ่งถือกันว่าเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของพระคริสต์ กอปรกับนิสัยอันเปี่ยมด้วยคุณธรรมของมัน

un (Birds) คริสตศิลป์สมัยแรกใช้นกเป็นสัญลักษณ์ของ“จิตวิญญาณซึ่งมีปีกโบยบิน” ก่อนหน้าที่ศิลปินจะเจาะจงเขียนรูปนกตามชนิดของมัน นกทุกชนิดใช้เป็นสัญลักษณ์แห่งจิตวิญญาณ อันเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับวัตถุ การใช้นกเป็นสัญลักษณ์แห่งจิตวิญญาณย้อนหลังไปได้จนถึงศิลปะอียิปต์สมัยโบราณ การใช้นกเป็นสัญลักษณ์แห่งจิตวิญญาณเห็นได้ในภาพพระกุมารเยซูกำลังทรงจับนกซึ่งอาจมีเชือกมัดไว้ และภาพนักบุญฟรานซิสแห่งเมืองอัซซีซีขณะเทศนาสอนนก

นกดำ (Blackbird) เป็นสัญลักษณ์ของบาปอันมืดมนและการลวงล่อมนุษย์ไปสู่กิเลสตัณหา เนื่องจากขนสีดำและเสียงร้องของมัน ด้วยเหตุนี้ นกดำจึงมักอยู่ในภาพที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ในชีวิตของนักบุญเบเนดิกต์ ผู้พยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลสตัณหา ตามตำนานเล่าว่าวันหนึ่งขณะที่นักบุญเบเนดิกต์กำลังสวดมนต์ พญามารมาปรากฏในร่างของนกดำเพื่อลวงล่อให้ท่านหันไปหากิเลสตัณหา แต่ท่านจำพญามาร

ในร่างของนกดำได้ จึงทำเครื่องหมายกางเขนให้มันหายไป

วัวตัวผู้ (Bull) เป็นสัญลักษณ์แห่งพลังอำนาจ อดอยู่คู่กับนักบุญหลายท่าน เช่น หมอบอยู่ที่ปลายเท้าของนักบุญซิลเวสเตอร์ ผู้ซึ่งบันดาลให้วัวเพศผู้ตัวหนึ่งฟื้นคืนชีพ วัวทองเหลืองเป็นเครื่องหมายของนักบุญยูสตาส ผู้อุทิศชีวิตให้ศาสนาพร้อมกับครอบครัว โดยถูกทรมานด้วยการขังไว้ในท้องวัวทองเหลือง มีไฟกองใหญ่ลุกอยู่ข้างใต้ (ดู “วัว” ประกอบ)

ผีเสื้อ (Butterfly) บางครั้งพบได้ในภาพ “แม่พระกับพระกุมาร” (Virgin and Child) โดยมักเกาะอยู่ที่พระหัตถ์ของพระกุมารเยซู เป็นสัญลักษณ์แห่งการฟื้นคืนพระชนม์ของพระองค์ ในความหมายทั่วไป ผีเสื้อยังอาจใช้เป็นสัญลักษณ์ของการฟื้นคืนชีพของมวลมนุษย์ด้วย โดยมีที่มาจากพัฒนาการสามขั้นตอนของผีเสื้อ ได้แก่ จากหนอนกลายเป็นดักแด้ แล้วจึงกลายเป็นผีเสื้อ พัฒนาการสามขั้นตอนดังกล่าวกลายเป็นสัญลักษณ์ของวัฏจักรแห่งชีวิตอย่างชัดเจน ได้แก่ ชีวิต ความตาย และการฟื้นคืนชีพ

อูฐ (Camel) เป็นสัญลักษณ์แห่งความอดกลั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอูฐเดินทางได้นานๆ โดยไม่ต้องดื่มน้ำ และเนื่องจากอูฐเป็นสัตว์พาหนะที่ใช้ในการเดินทางในดินแดนตะวันออก อูฐจึงมิได้เป็นเพียงสัตว์พาหนะที่ใช้บรรทุกของเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นกษัตริย์และอำนาจราชศักดิ์ด้วย ด้วยเหตุนี้ศิลปินจึงมักเขียนอาภรณ์ประดับอูฐ

อย่างหรรษา ศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยามักเขียนอุฐไว้นาภาพ เพื่อสร้างฉากตะวันออกตามท้องเรื่องใน *พระคัมภีร์* โดยเฉพาะในฉากที่โหราจารย์ทั้งสามไปเยือนรางหญ้าที่บรรทมของพระกุมารเยซู ณ เมืองเบทเลเฮม

สำหรับชนอุฐใช้เป็นเครื่องหมายของนักบุญจอห์นแบปติสต์ โดยมีที่มาจากคำบรรยายเรื่องเครื่องนุ่งห่มของท่านใน *พระคัมภีร์* ว่า “จอห์นนุ่งห่มชนอุฐ และใช้สายหนังคาคเฮอร์” (“มาระโก” 1:6)

แมว (Cat) เป็นสัญลักษณ์แห่งความเกียจคร้าน และต้นหรรษาคะตามนุษย์ของมัน นอกจากนี้ยังมีตำนานเกี่ยวกับ “แมวของแม่พระ”⁴ ซึ่งเล่าว่า เมื่อตอนที่พระคริสต์ประสูติในคอกสัตว์ แมวดัวหนึ่งก็คลอเคลียในคอกเดียวกันนั้น แมวดังกล่าวมักมีเครื่องหมายกางเขนบนหลัง

เซนต์ (Centaur) เป็นสัตว์ในเรื่องปรัมปรา ลำตัวท่อนล่างเป็นม้า ส่วนหัวและลำตัวท่อนบนเป็นคน ในคริสต์ศิลป์ เซนต์เป็นสัญลักษณ์ของอารมณ์ดิบและความมักมาก โดยเฉพาะความมักมากทางกามที่ทำให้ทำผิดประเวณี สัตว์จำพวกนี้ยังเป็นตัวแทนของพละกำลังอันป่าเถื่อนและการแก้แค้น เป็นสัญลักษณ์ของพวกนอกรีตและการต่อสู้ระหว่างจิตสำนึกฝ่ายดีกับฝ่ายชั่วของมนุษย์ในงานศิลปะเซนต์อาจถือคันทนูและลูกธนูอันเป็นสัญลักษณ์แห่งความชั่วร้ายไว้ในมือ

⁴ เป็นภาษาอิตาลีว่า Gatto della Madonna (กัตโต เดลลา มาดอนนา)

เซนทอร์มักอยู่ในภาพเขียนของนักบุญแอนโทนี อธิการ เนื่องจากตามตำนาน สัตว์ในเรื่องปรัมปราตัวนี้เป็นผู้ชี้ทางให้ท่านไปพบนักบุญปอลนักพรตในถิ่นทุรกันดาร

ไก่ (Cock) เนื่องจากไก่เป็นสัตว์ที่ขึ้นตั้งแต่ย่ำรุ่ง จึงใช้เป็นสัญลักษณ์ของความระแวดระวัง ความรอบคอบ และการจับตาดูความชั่วร้าย ไก่ที่อยู่คู่กับนักบุญปีเตอร์ บอกถึงการที่ปีเตอร์ปฏิเสธว่าไม่รู้จักพระคริสต์และสำนึกผิดในเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้ ไก่จึงเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์แห่งพระทรมานของพระคริสต์⁵ โดยมีที่มาจากคำทำนายของพระองค์เมื่อปีเตอร์ปฏิเสธว่า จะจงรักภักดีต่อพระองค์ว่า “เราขอบอกท่านตามจริงว่า ไก่จะไม่ขัน จนกว่าท่านจะปฏิเสธ (ว่าไม่รู้จักเรา) สามครั้ง” (“ยอห์น” 13 : 38) (ดู “การปฏิเสธของปีเตอร์” ในหมวด 12 ประกอบ)

นกกระเรียน (Crane) เป็นสัญลักษณ์แห่งความระแวดระวัง ความจงรักภักดี สัมมาชีพ และความเปี่ยมของชีวิตในอาราม โดยมีที่มาจากนิยายของนกพวกนี้ตามที่เล่าไว้ในตำนานว่า แต่ละคืนมันจะจับกลุ่มเป็นวงกลมล้อมกษัตริย์ของมันไว้ นกตัวที่ได้รับเลือกให้เป็นยามต้องพยายามไม่เผลอหลับ โดยมันจะยืนขาเดียวด้วยการหดยาขึ้นมาข้างหนึ่ง ขาข้างดังกล่าวคืบก่อนกรวดไว้ด้วย เมื่อนกตัวใดเผลอหลับ ก่อนกรวดก็จะรวงใส่เท้าอีกข้างหนึ่งทำให้ตกใจตื่น

⁵ ดูเชิงอรรถ 11 ใน “บทนำของผู้แปล” หรือ “พระทรมานของพระคริสต์” ในหมวด 12